

Zbornik Instituta za kriminološka
i sociološka istraživanja
2019 / Vol. XXXVIII / 2 / 107-119
Pregledni naučni rad
Priljeno: 30. septembra 2019. godine
UDK:

MIGRANTSKA KRIZA U BOSNI I HERCEGOVINI NAŠA ISKUSTVA IZ 2018. GODINE

Ljubinko Mitrović*

Redovni profesor i Ombudsmen za ljudska prava Bosne i Hercegovine

Migracioni procesi sa kojima se Bosna i Hercegovina susrela početkom, odnosno tokom 2018. godine (slične najave o masivnom prilivu migranata imamo i za 2019. godinu), postavili su važne zahtjeve pred niz institucija svih nivoa vlasti, uključujući i Instituciju Ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine.

S druge strane, Savjet ministara Bosne i Hercegovine na 140. sjednici, održanoj 26. aprila 2018. godine razmatrao je Informaciju o problematici migracija, te u vezi s tim pozvao instituciju Ombudsmena da hitno sačini i dostavi Savjetu ministara Specijalni izvještaj o stanju u oblasti migracija u Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu: Specijalni izvještaj), sa prijedlogom mjera koje nadležni trebaju preduzeti, te preporukama nadležnim organima vlasti u Bosni i Hercegovini.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine svjesni važnosti problematike migracija u Bosni i Hercegovini su na svojoj 13 sjednici održanoj 23. avgusta 2018. godine donijeli Odluku o izradi Specijalnog izvještaja o stanju u oblasti migracija u Bosni i Hercegovini, te u svrhu izrade navedenog Izvještaja imenovali i posebnu radnu grupu. Upravo o iskustvima Bosne i Hercegovine u pogledu migrantske krize, te posebno našim zapažanjima prezentovanim u navedenom Specijalnom izvještaju biće riječi u ovom referatu.

KLJUČNE RIJEČI: Bosna i Hercegovina / migranti / azil / ljudska prava / bezbjednost građana

* E-mail: ljubinko58@gmail.com

UVODNE NAPOMENE

Zbog njegove specifičnosti, stanje u oblasti migracija u Bosni i Hercegovini potrebno je razdvojiti na dva dijela, i to: 1) period do 31. decembra 2017. godine i 2) period od 1. januara 2018. godine do kraja 2018. godine, odnosno do danas.

Prvi, po trajnosti višegodišnji period obilježen je sporadičnim, odnosno kontrolisanim ulaskom i kretanjem stranih državljana u Bosni i Hercegovini, tokom kojeg je Bosna i Hercegovina tretirana uglavnom kao zemlja tranzita za strane državljane koji su dolazili iz drugih zemalja, te zemlja porijekla, karakteristična po tome što su građani Bosne i Hercegovine odlazili u druge zemlje zbog ekonomske i političke situacije u zemlji. Važnim treba svakako istaći i činjenicu da su institucionalni kapaciteti u Bosni i Hercegovini, u tom prvom periodu, bili sasvim dovoljni za izvršavanje svih obaveza utvrđenih odgovarajućim zakonima.

Drugi period je obilježen dramatičnim porastom broja stranih državljana (u najvećem broju tzv. neregularnih migranata¹) koji su tokom 2018. godine ušli u Bosnu i Hercegovinu (i koji još uvijek ulaze svakodnevno u Bosnu i Hercegovinu), i koji su uglavnom koristili Bosnu i Hercegovinu za tranzit prema zemljama Evropske unije. Tako je, primjera radi, samo od početka 2018. godine do 31. oktobra 2018. godine registrovano ukupno 22.000 migranata koji su ušli u Bosnu i Hercegovinu, s tim da je procjenjivano da se oko 3.000 do 5.000 migranata svakog trenutka tokom 2018. godine nalazilo u Bosni i Hercegovini. Takođe, tadašnje procjene su govorile i da je oko 25% migranata dolazilo iz Sirije, dok su preostalih 75% migranata tzv. ekonomski migranti (Pakistan, Iran, Irak, Maroko, Tunis, Alžir, Libija, Afganistan).

Nadalje, važno je istaći i da su skoro svi registrovani migranti spadali u kategoriju tzv. neregularnih migranata, odnosno kategoriju stranaca neregulisanog statusa (u procentu čak i preko 98%). Naime, radilo se o stranim državljanima koji su u Bosnu i Hercegovinu ušli ili ulaze bez ikakvih identifikacionih dokumenata, na mjestima koja nisu predviđena za prelazak državne granice, što predstavlja kršenje pravnih propisa Bosne i Hercegovine i nije u skladu sa procedurama nadležnih organa u Bosni i Hercegovini u pogledu ulaska stranca u zemlju. Na kraju, treba posebno istaći da je tokom 2018. godine registrovan i boravak određenog broja migrantskih porodica sa djecom.

Uz navedeno, treba posebno naznačiti da se u Bosni i Hercegovini posljednjih godina odvija proces tzv. mješovitih migracija. Naime, preklapaju se motivi migracija, te tako imamo strance koji su u potrazi za boljim uslovima života/ekonomski migranti, ali i strance koji traže utočište/lica pod međunarodnom pravnom zaštitom. Tako je Bosna i Hercegovina dominantno tranzitna zemlja za državljane Pakistana, Irana, Iraka, Maroka, Tunisa, Alžira, Libije, Sirije, Afganistana...

¹ U većini slučajeva radi se o strancima koji su u Bosnu i Hercegovinu ušli ili ulaze bez ikakvih identifikacionih dokumenata, na mjestima koja nisu predviđena za prelazak državne granice, a preseljavaju se iz jedne u drugu državu uz kršenje pravnih propisa države u koju ulaze, odnosno protiv volje organa države na čiju teritoriju ulaze. Većina ovih lica iskazala je namjeru da traži azil iako je za njih Bosna i Hercegovina uglavnom zemlja tranzita. Zvaničnici koriste različita terminološka određenja migranata u javnosti: ilegalni migranti, migranti i izbjeglice.

Povećan priliv svih kategorija migranata i kontinuitet tog procesa u 2018. godini, zahtijevali su obavezu dodatne mobilizacije materijalnih, finansijskih i ljudskih resursa kojima Bosna i Hercegovina nije raspolagala. S druge strane, treba svakako istaći da je složena ekonomska, politička i socijalna situacija u Bosni i Hercegovini uzrok povećanog broja migracija građana Bosne i Hercegovine koji sve više napuštaju Bosnu i Hercegovinu².

Predmetni Specijalni izvještaj predstavlja vjeran prikaz stanja u ovoj oblasti za 2018. godinu, a nakon obavljenog monitornoga predstavnika institucije Ombudsmena koji je uključivao posjete svim lokacijama na kojima se nalaze strani državljani, razgovore i intervjue sa stranim državljanima i osobljem u ustanovama i prostorima gdje su smješteni strani državljani, sastanke sa svim rukovodiocima institucija koje su shodno odredbama Zakona o strancima i Zakona o azilu nadležne za postupanje u oblasti migracija i azila, te sastanke sa predstavnicima međunarodnih organizacija, te domaćih i stranih nevladinih organizacija.

Specijalni izvještaj imao je za svrhu i da ukaže na obaveze obezbjeđenja i zaštite prava stranaca u Bosni i Hercegovini, podizanja svijesti građana, ali i nosilaca vlasti o prisutnosti problema, kao i obaveze koje su vlasti svih nivoa u Bosni i Hercegovini dužne preduzeti u cilju obezbjeđenja prava stranaca, a u skladu sa međunarodnim standardima koje je Bosna i Hercegovina ratifikovala, uključujući i obaveze zaštite prava domicilnog stanovništva. Ovo se prvenstveno odnosi na pitanje osiguranja bezbjednosti, kao i zaštite zdravlja stanovništva, posebno u odnosu na mogućnosti širenja zaraznih bolesti koje prate migrantske procese.

1. SITUACIONA ANALIZA - STANJE NA TERENU

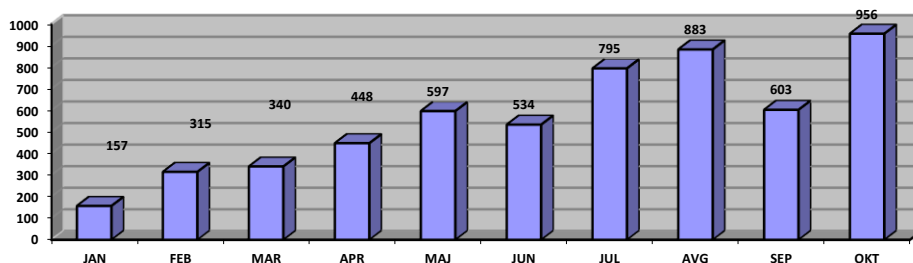
Sa prvim mjesecima 2018. godine, u Bosni i Hercegovini je došlo do dramatičnog porasta broja migranata (trend povećanja broja ulazaka stranih državljana u Bosnu i Hercegovinu započeo je u martu 2016. godine, nakon zatvaranja tzv. Balkanske rute, koja je do tada bila puštena u Devđeliji i išla je dalje prema Mađarskoj i Hrvatskoj), koji su uglavnom koristili Bosnu i Hercegovinu za tranzit prema zemljama Evropske unije. Statistički podaci o ilegalnim prelascima, odnosno pokušajima ilegalnih prelazaka migranata prikupljeni od strane Granične policije Bosne i Hercegovine u 2018. godini, ukazivali su na raširen prijem ulaska migranata, a tri su glavna pravca kretanja migranata, i to:

- jedan iz Srbije prema Bijeljini,
- drugi iz Srbije prema Višegradu i Zvorniku i
- treći iz Crne Gore prema Trebinju, Bileći i Gacku, a posljednjih mjeseci 2018. godine i prema Foči.

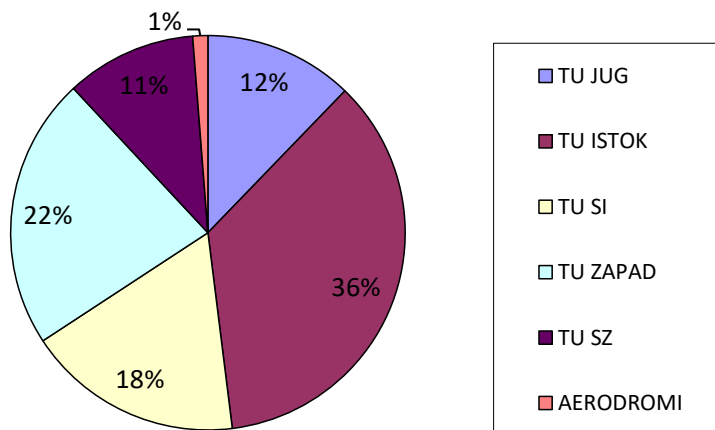
² Prema podacima nevladine organizacije Unija za održivi povratak i integracije u BiH, Bosnu i Hercegovinu je u posljednjih pet godina napustilo više od 170.000 građana, a većina od njih jesu mladi, obrazovani i radno sposobni građani.

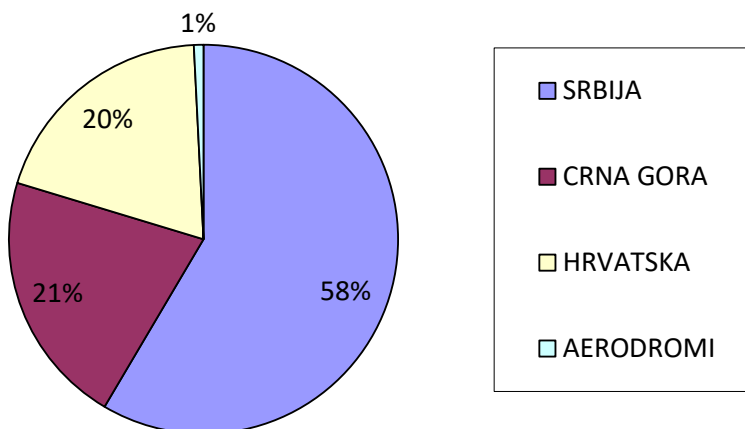
U najvećem broju slučajeva radilo se o neregularnim migrantima koji su u Bosnu i Hercegovinu ulazili bez ikakvih identifikacionih dokumenata, na mjestima koja nisu predviđena za prelazak državne granice, što u svakom slučaju predstavlja kršenje pravnih propisa Bosne i Hercegovine i nije u skladu sa procedurama nadležnih organa u Bosni i Hercegovini u pogledu ulaska stranih državljana u zemlju.

Grafik 1. Dijagramski prikaz mjesečnog povećanja priliva stranih državljana za 2018. godinu

Grafik 2. Zastupljenost otkrivenih ilegalnih prelazaka državne granice po terenskim kancelarijama i prema granici sa susjednim zemljama prikazana je na sljedećim dijagramima

Kako je broj migranata u Bosni i Hercegovini rastao iz mjeseca u mjesec (u prilog navedenom govori i činjenica da je samo u mjesecu oktobru registrovano preko 5.000 neregularnih migranata) sasvim je jasno da se više nije moglo govoriti o pojedinačnim slučajevima, već o sve organizovanijim i češćim ulascima neregularnih migranata u Bosnu i Hercegovinu, što je, s jedne strane predstavljalo opasnost po opštu bezbjednost i javni red i mir svih građana Bosne i Hercegovine, a s druge strane, takvo stanje stvaralo je ozbiljne operativne poteškoće po policijske agencije nadležne za obavljanje poslova zaštite državne granice. Imajući u vidu svakodnevni rast broja migranata u Bosni i Hercegovini, neophodno je bilo da nadležni organi preduzmu dodatne mjere na zaštiti državne granice Bosne i Hercegovine i posebno bezbjednosti građana Bosne i Hercegovine.

2. STANJE U UNSKO-SANSKOM KANTONU

Imajući u vidu da se najveći broj migranata pristiglih tokom 2018. godine u Bosnu i Hercegovinu, a zbog blizine granice sa Republikom Hrvatskom, nalazio na području Unsko-sanskog kantona, predstavnici Institucije Ombudsmena su u periodu od 8-10. oktobra 2018. godine i dana 16. oktobra 2018. godine posjetili ovaj kanton. U toku posjete obavili smo monitoring stanja u objektima u koje su privremeno smješteni migranti, i to: Privremeni prihvatni centar Sedra, Đački dom Borići i šatorsko naselje/kamp Trnovi kod Velike Kladuše, te smo održali sastanke sa predstavnicima Gradske uprave Grada Bihaća, Opštine Velika Kladuša, Službe za poslove sa strancima – Terenska kancelarija Bihać, Centra za socijalni rad Bihać, kao i predstavnicima međunarodnih i lokalnih nevladinih organizacija koje su bile aktivno uključene u proces zbrinjavanja stranih državljana na području Unsko-sanskog kantona.

Tokom posjete najprije smo utvrdili da ne postoje zvanični statistički podaci o broju stranih državljana koji su tokom 2018. godine boravili na području ovog Kantona, kao ni zvanični podaci o broju migranata koji su se u vrijeme naše posjete nalazili na

području Unsko-sanskog kantona, već se procjena njihovog broja obavlja svakodnevno, a na bazi broja isporučenih obroka od strane Crvenog krsta Unsko-sanskog kantona (u daljem tekstu: CK USK). Nadalje, tokom posjete utvrdili smo da su migranti na području Unsko-sanskog kantona smješteni u već navedenim objektima, a da se značajan broj migranata nalazio i u privatnom smještaju, u tzv. ličnom aranžmanu. S obzirom da nije uspostavljen bilo kakav sistem prijave niti registracije migranata, niti su preduzete bilo kakve radnje u pravcu utvrđivanja njihovog statusa, a u skladu sa važećim zakonskim propisima koji uređuju boravak i kretanje stranaca i azil u Bosni i Hercegovini, to se u svakom slučaju, ne može sa sigurnošću govoriti o tačnom broju migranata koji su se u vrijeme posjete nalazili na području Unsko-sanskog kantona.

Mehanizam podrške migrantima Unsko-sanski kanton ostvario je posredstvom Međunarodne organizacije za migracije (u daljem tekstu: IOM) i Visokog komesarijata UN za izbjeglice BiH (u daljem tekstu: UNHCR) koji su, kako se moglo zaključiti na terenu, i upravljali procesom zbrinjavanja migranata na ovom području (što svakako nije pohvalno za organe vlasti u Bosni i Hercegovini). Tako je IOM vršio sanaciju i utopljavanje objekata za zbrinjavanje migranata, te obezbjeđivao ishranu posredstvom implementing partnera CK USK, dok je UNHCR migrantima omogućavao uživanje primarne zdravstvene zaštite posredstvom potpisanih protokola o saradnji sa lokalnim domovima zdravlja.

U svakom slučaju, izostala je značajnija podrška organa vlasti sa nivoa Bosne i Hercegovine lokalnim zajednicama, kako u Bihaću tako i Velikoj Kladuši³. I pored velike brige i nadljudskih napora koji se preduzimani na zbrinjavanju migranata od strane lokalne zajednice, uslovi u kojima su boravili migranti su ispod svakog minimuma. U daljem tekstu prezentovaćemo stanje na terenu Unsko-sanskog kantona, smještajne kapacitete i materijalne uslove smještaja kao i obezbjeđenje prava migranata koja im pripadaju po osnovu Zakona o strancima i Zakona o azilu.

³ Prema informacijama dobijenim na sastanku od 8. oktobra 2018. godine, predstavnici opštine Velika Kladuša prvi sastanak sa predstavnicima Ministarstva bezbjednosti BiH održali su tek u julu 2018. godine. Na sastanku je iznesen plan zbrinjavanja migranata na području Unsko-sanskog kantona, te je konstatovano da je u Savjetu ministara Bosne i Hercegovine dogovoreno da se izgradi prihvatni centar – Medeno Polje. Radi se o zemljištu koje je vlasništvo Agrokomerca na kojem je postavljeno 60 šatora (donacija iz Austrije). Da bi se prihvatni centar stavio u funkciju, od strane IOM upućen je zahtjev za priključak vode JKP ViK. Međutim JKP ViK nije mogao uspostaviti redovan dotok vode bez saglasnosti vlasnika (Agrokomerca), te je od Nadzornog odbora Agrokomerca zatražio saglasnost koja još uvijek nije postignuta. Opštinsko vijeće je na tematskoj sjednici donijelo Zaključak kojim je upozorilo da ne prihvata da se na području Velike Kladuše grade prihvatni centri, a vodeći se stavom Evropske unije prema kojem, Evropska unija neće finansirati izgradnju centara koji se nalaze u krugu granice od 30 km. Zaključak je upućen Ministarstvu bezbjednosti i međunarodnim organizacijama. Od tada do dana posjete predstavnika institucije Ombudsmena nije bilo kontakata od strane Ministarstva kao ni od strane predstavnika Službe za poslove sa strancima.

3. GRAD BIHAĆ

3.1. Đački dom - Borići

Broj migranata koji su boravili na području grada Bihaća se sa početkom 2018. godine svakodnevno povećavao, u prosjeku je to bilo za 50 čak do 100 migranata. Upravo iz tog razloga, u aprilu 2018. godine Gradska uprava Grada Bihać za smještaj migranata ustupila je IOM napušteni Đački dom u Borićima⁴ koji je udaljen oko 2 km od centra grada. Objekat je u vlasništvu Opštine Bihać, a upravljanje centrom za smještaj migranata vršio je IOM. Kapaciteti Đačkog doma korišteni su za smještaj migranata - samaca, odraslih muškaraca i starijih maloljetnika.

Tokom posjete obavljene Gradu Bihaću 10. oktobra 2018. godine konstatovali smo da je Đački dom u Borićima apsolutno neuslovan za boravak migranata. Naime, objekat je imao samo vanjske zidove, bez stolarije i bilo kakvog namještaja, bio je potpuno devastiran sa krovom koji prokišnjava. Migranti su oko ovog objekta postavili šatore u kojima su svakodnevno boravili i napravili svoje tzv. šatorsko naselje. S obzirom na različitost kulturoloških i tradicionalnih podneblja iz kojih dolaze, često je dolazilo do verbalnih, a nerijetko i fizičkih sukoba migranata.

U vrijeme posjete migranti su imali na raspolaganju šest kontejnera za higijenu (toaleti i tuševi) i jedan kontejner za lica sa invaliditetom. U skladu sa svojim mogućnostima Crveni krst je u Đačkom domu imao formiran info pult (*info-point*), na kojem su se prikupljali podaci o potrebama migranata, vršila podjela deka, vreća za spavanje i podmetača, sortiranje odjeće i obuće i higijenskih artikala.

Prema našim saznanjima u tom trenutku, Gradska uprava Bihać je imala namjeru da izvrši sanaciju objekta doma kako bi do zime bar djelimično bili poboljšani uslovi boravka migranata, na način da se objekat zatvori stolarijom, sanira krov i postave podovi. Utopljanje Đačkog doma obavljao je IOM, dok je Grad Bihać obezbijedio redovno čišćenje ovog područja, naime Javno-komunalno preduzeće Grada Bihaća svakodnevno je čistilo i odvozilo otpad. Dom zdravlja Bihać obezbjeđivao je zdravstvenu zaštitu migranata.

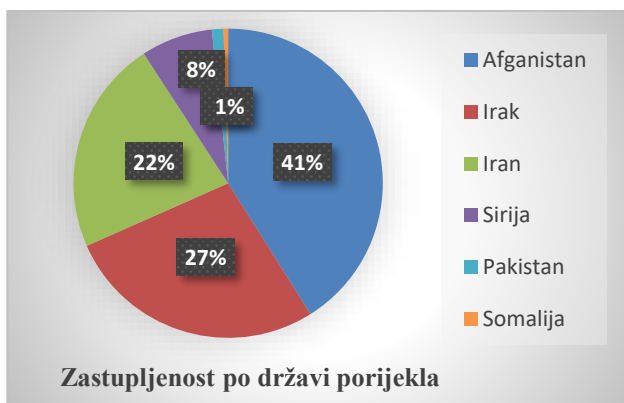
⁴ Prema informacijama dobijenim na sastanku od dana 9. oktobra 2018. godine, Grad Bihać nema nikakve nadležnosti u rješavanju pravnog statusa migranata. Nadležno Ministarstvo bezbjednosti Bosne i Hercegovine nije uspostavilo adekvatnu saradnju sa ovom lokalnom zajednicom, niti je ispunilo svoju ulogu, a ni preuzete obaveze u rješavanju statusa ovih lica. Prema njihovim saznanjima najveći broj ovih lica ima status neregularnih migranata. Takođe ukazuju da se broj migranata kontinuirano povećava, da gradska uprava nema kapaciteta za adekvatno upravljanje migrantskom krizom i izražavaju zabrinutost za bezbjednost i imovinu građana Grada Bihaća. Predstavnici Grada Bihaća učestvuju na sastancima Koordinacionog tima Unsko-sanskog kantona, koji se održavaju u cilju razmjene podataka između predstavnika organa državne vlasti, međunarodnih i nevladinih organizacija. Ovi sastanci se održavaju dva puta mjesečno.

3.2. Privremeni prihvatni centar Sedra

Privremeni prihvatni centar Sedra (u daljem tekstu: Centar) smješten je na 5 km od ulaza u Grad Bihać, a na putu od Cazina. Objekat je izgrađen 1984. godine, kao hotel, sa prvobitnim smještajnim kapacitetom od 36 soba, odnosno 200 osoba. U cilju obezbjeđenja smještaja ranjivim kategorijama migranata (porodice, samohrani roditelji, majke sa djecom, djeca bez pratnje, žrtve nasilja) koje se nađu na području Unsko-sanskog kantona, Ministarstvo bezbjednosti Bosne i Hercegovine otvorilo je Centar u julu mjesecu 2018. godine. Objekat je u privatnom vlasništvu, a finansiranje se vrši od strane Evropske komisije za humanitarnu pomoć (u daljem tekstu: ECHO), IOM i UNHCR. Upravljanje Centrom vrši IOM koji ujedno obavlja i internu registraciju migranata (interna registracija obuhvata uzimanje osnovnih podataka o korisniku: ime i prezime, datum rođenja, država porijekla, kojoj porodici pripada i pol). Nakon uzimanja navedenih podataka pristupa se izradi kartica sa ID brojem. Izrada kartica predstavlja mehanizam provjere/nadzora migranata na način da se vrlo jednostavno može utvrditi njihova prisutnost u Centru.

U Centru, u vrijeme posjete, boravilo je 420 migranata, a prosječno vrijeme pojedinačnog boravka migranta iznosilo je 38 dana⁵. Od ukupnog broja migranata trenutno smještenih u Centru, 108 je muškaraca, 100 žena, 204 djece (od čega 111 dječaka i 93 djevojčice). Od momenta uspostavljanja Centra ukupno je evidentirano 97 porodica koje su boravile u Centru⁶.

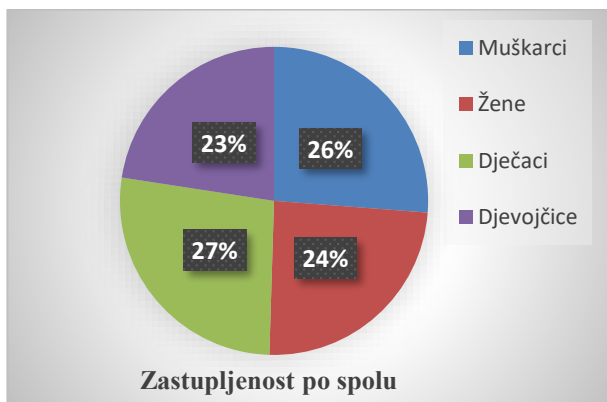
Grafik 3. Zastupljenost po državi porijekla

⁵ Od uspostavljanja Centra ukupno su registrovana 602 migranta. Prvi odlasci iz Centra evidentirani su 30. jula 2018. godine, tj. nekoliko dana od njegovog uspostavljanja.

⁶ U centru je trenutno smješteno dvoje djece sa posebnim potrebama.

Grafik 4. Zastupljenost po spolu

Po otvaranju Centra, prvih 150 migranata smješteno je u stari blok hotela sa sobama koje imaju kupatilo, dok su preostale sobe uslovne za smještaj dvije i više porodica. Prilikom dolaska u Centar migrantima se dodjeljuje standardni paket higijene i posteljine (naime, migrantima se dodjeljuju deke, ćebad i jastuci, a svakodnevno se vrši dopuna neophodnih higijenskih potrepština).

Centar je adaptiran na način da su galerija i veći prostori pregrađeni, te je izgrađen veći broj soba tako da trenutno Centar može primiti 400 osoba. Izvršeno je dubinsko čišćenje centra, sanirani su veći kvarovi, izgrađeni su muški i ženski tuševi, ali sa ulazom van objekta. Veliki problem predstavljao je nedostatak pitke vode zbog čega su predstavnici IOM značajna sredstva investirali u gradnju florinata. U prosjeku se potroši deset kubika vode dnevno na higijenu. Takođe, u objektu nije trajno riješeno ni pitanje grijanja. Naime, samo dio objekta ima razvedene instalacije, a kotao traži veliku investiciju. Centar posjeduje kuhinju sa restoranom u koju se nabavka hrane vrši jednom sedmično, a hranu je pripremao Kantonalni Crveni krst.

Migrantima su obezbjeđena dva topla obroka i jedan suvi obrok u vidu paketa. Hrana je pripremana u skladu sa evropskim normama, a bebama do šest mjeseci starosti izdavani su dodaci prehrani, odnosno formule.

Kada je u pitanju pravni status migranata, svi migranti su imali potvrdu o iskazanoj namjeri za azil.

3.2.1. Zdravstvena zaštita

Prema ugovoru zaključenom između UNHCR i Danskog izbjegličkog kampa, Dom zdravlja Cazin obezbjeđivao je primarnu zdravstvenu zaštitu za migrante smještene u Prihvatnom centru Sedra. Prema tom ugovoru, ljekari zaposleni u navedenom Domu zdravlja dolaze u Centar svaki dan od ponedjeljka do petka, i to tri časa dnevno i tu vrše preliminarne ljekarske preglede, tzv. *medical screening* - pregledi na postojanje ušiju glave, tijela i *scabiesa*, a za sve ostale laboratorijske, specijalističke, subspecijalističke preglede UNHCR je obezbjeđivao prevoz u bolnicu,

dok je Danski izbjeglički kamp obavljao organizacione pripreme za obezbjeđenje ostvarivanja zdravstvene zaštite u bolnici.

3.2.2. Psihosocijalna zaštita

Psihosocijalnu zaštitu migrantima smještenim u Centru Sedra pružale su Fondacija Bosanko-hercegovačka inicijativa žena i nevladina organizacija "Žene sa Une". Psihosocijalna zaštita podrazumijeva procjenu ranjivosti i kontinuirano praćenje potreba migranata, kao i podizanje svijesti lokalnih zajednica u cilju integracije migranata u društvo.

3.2.3. Besplatna pravna pomoć

Besplatnu pravnu pomoć migrantima pružalo je Udruženje građana "Vaša prava BiH".

3.2.4. Položaj djece u prihvatnim centrima

Od strane Udruženja građana "Žene sa Une" 11. juna 2018. godine, u Đačkom domu u Borićima uspostavljen je prostor namijenjen djeci pod nazivom "*Child friendly space*", odnosno, siguran kutak za djecu. Isto tako, od 20. avgusta 2018. godine, uz podršku UNICEF uspostavljen je kutak za djecu i bebe u Centru Sedra. Na dnevnoj osnovi, volonteri u trenutku posjete rade sa preko 80 djece. U septembru je u kutku za majke i bebe evidentiran rad sa ukupno 35 majki sa bebama.

Veoma važnu ulogu u postupanju sa djecom, odnosno u postupku postavljanja zakonskog staratelja djeci bez roditeljskog staranja ima Centar za socijalni rad Bihac i on je jedini centar za socijalni rad na području Unsko-sanskog kantona koji se bavi problematikom migracija, zbrinjavanjem migranata i imenovanjem staratelja maloljetnoj djeci. Ovaj CSR je u 2017. godini odredio starateljstvo za 25 djece, a u 2018. godini za 60 maloljetnika.

4. OPŠTINA VELIKA KLADUŠA

Tokom posjete ovoj lokalnoj zajednici konstatovano je da predstavnici Opštine Velika Kladuša ne raspolažu sa informacijom o ukupnom broju migranata koji se trenutno nalaze na području ove opštine niti raspolažu informacijom o njihovom pravnom statusu. Uzimajući u obzir činjenicu da se broj migranata koji borave na teritoriji ove opštine kontinuirano povećava, predstavnici opštinske vlasti su istakli da nemaju kapaciteta za adekvatno upravljanje migrantskom krizom i izrazili su zabrinutost za bezbjednost građana. Posebno je ukazano na problem nedostatka adekvatnog mehanizma kontrole/nadzora ovog procesa.

4.1. Trnovi – šatorsko naselje

Šatorsko naselje koje je najprije bilo podignuto u centru Velike Kladuše, odlukom lokalnih vlasti izmješteno je na zemljište Trnovi u vlasništvu Opštine, na udaljenosti od oko 3 km od centra grada. U Trnovima se u trenutku posjete nalazilo oko 250 do 300 migranata među kojima nije bilo djece bez pratnje. Najveći broj migranata bio je iz Avganistana, zatim iz Pakistana, Sirije, Irana i Iraka. Tokom posjete ovom šatorskom naselju konstatovali smo sljedeće: Javno komunalno preduzeće Vodovod i kanalizacija omogućilo je za migrante u naselju pitku vodu, zatim električnu energiju putem agregata, sanitarne čvorove i kontejnere za odlaganje otpada; higijenski uslovi u naselju su jako loši; ishranu migranata obezbjeđuje Crveni krst USK; za potrebe migranata neophodno bi bilo nabaviti još i šatore, spužve za spavanje, deke, jastuke i adekvatnu zimsku odjeću i obuću; primarnu zdravstvenu zaštitu migrantima pružaju mobilni timovi ljekara Međunarodne organizacije "Ljekari bez granica"; veliki broj migranata ima *scabies* (šugu) i astmu, dok je jedan migrant obolio od karcinoma; šatorsko naselje obezbjeđuju dva policajca; gotovo 99% migranata nema regulisan status, odnosno nije izvršena njihova registracija od strane Ministarstva bezbjednosti/Sektora za azil, niti Službe za poslove sa strancima; migranti, uglavnom u toku noći pokušavaju preći granicu između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske, i to na dužnom pojasu od 70 km i uglavnom se radi o sedam do 10 pokušaja prelaska granice⁷, šumskim putevima po migrantu.

Na kraju posjete zaključili smo da je neophodno promptno djelovanje nadležnih organa vlasti, prvenstveno Ministarstva bezbjednosti Bosne i Hercegovine, u cilju izmještanja migranata sa teritorije šatorskog naselja Trnovi kod Velike Kladuše. Radilo se o potpuno neuslovnom improviziranom šatorskom naselju/kampu (šatori od najlona).

⁷ U razgovoru sa ombudsmenima Bosne i Hercegovine, migranti su ukazali na grubo postupanje hrvatske policije prema njima. Navode da im u pokušajima prelaska graničnog prelaza, granična policija Republike Hrvatske oduzima putne isprave, novac i mobilne telefone (uništavanje mobilnih telefona vrši se na način da šrafčigerom uništavaju puništa za mobilne telefone), kao i to da im nanose tjelesne povrede, pri čemu su pokazivali modrice po rukama, podljeve ispod očiju i polomljene zube, a pokazali su i medicinsku dokumentaciju u kojoj su konstatovani lomovi ruku i nagnječenja rebara. Također, migranti su ukazali na korektan tretman od strane granične policije Republike Slovenije, ali navode da moraju platiti kaznu za ilegalan prelazak granice u iznosu od 230 evra ili u onoj količini sredstava koja trenutno imaju kod sebe. Istakli su problem sa ostvarivanjem komunikacije sa prevodiocem iz Pakistana koji radi u prihvatnom centru u Sloveniji i koji im onemogućava pristup prihvatnom centru.

ZAKLJUČAK

Specijalni izvještaj o stanju u oblasti migracija u Bosni i Hercegovini predstavlja vjeran prikaz stanja krajem 2018. godine u ovoj oblasti u Bosni i Hercegovini, posebno u jednom njenom dijelu, odnosno Unsko-sanskom kantonu. Ono što se sa sigurnošću može konstatovati jeste činjenica o potpunoj nespremnosti najvećeg broja organa vlasti, posebno onih sa nivoa Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine, da se suoče sa ovim problemom. Drugi zaključak tiče se upravljanja migrantskom krizom u Bosni i Hercegovini, te se svakako može konstatovati da domaći organi vlasti istom ne upravljaju, već da su to prepustili raznim međunarodnim organizacijama. Stoga smo, a nakon obavljenih posjeta uputili nekoliko preporuka Savjetu ministara Bosne i Hercegovine, a posebno ističemo sljedeće, i to: a) aktivirati sve mjere predviđene Strategijom u oblasti migracija i azila i Akcionim planom za period 2016-2020. godine, koje između ostalog uključuju: povećanje efikasnosti nadzora i kontrole državne granice Bosne i Hercegovine, značajno unapređenje sistema kontrole ulaska, kao i boravka stranih državljana u Bosni i Hercegovini, podizanje na viši nivo zaštite bezbjednosti svih građana Bosne i Hercegovine; uz postojeće smještajne kapacitete namijenjene za smještaj svih kategorija migranata, odnosno azilanata, za slučaj značajno povećanog priliva stranih državljana obezbijediti dodatne smještajne kapacitete; uspostaviti jasne operativne procedure za postupanje svih nadležnih organa s jasnim definisanjem organa/osoba za odlučivanje u slučajevima koje nije moguće predvidjeti procedurama. Posebno treba definisati ulogu međunarodnih organizacija, nevladinih organizacije, te volontera, kako bi sistemski i na adekvatan način bila iskorištena njihova spremnost da pomognu u procesu; povećati broj kadrovskeg osoblja, odnosno jačati kapacitete institucionalnih mehanizama nadležnih za postupanje po pitanju migracija, uključujući Sektor za azil, Graničnu policiju Bosne i Hercegovine i Službu za poslove sa strancima; uspostaviti operativno tijelo sa visokim stepenom mobilnosti i potpune involviranosti članova tog tijela na rješavanje problema migracija, a u odnosu na njihove redovne poslove i radne zadatke. Operativnost i djelovanje ovog tijela treba da bude 24 sata; zatražiti finansijsku, odnosno materijalno-tehničku podršku, te zapošljavanje ljudskih resursa od Evropske unije, IOM, UNHCR, ICRC, UNICEF, UN Women, Save the Children, te drugih aktera koji raspolažu resursima i koji imaju mandat djelovanja u ovoj oblasti; kontinuirano održavati regionalne sastanke na visokom nivou sa susjednim državama, ali i državama koje se nalaze na ruti kretanja svih kategorija migranata u cilju definisanja zajedničke strategije djelovanja, a s obzirom na evidentne različite prakse nekih od država koje ukazuju i na moguće odstupanje od međunarodnih standarda u zbrinjavanju različitih kategorija migranata, te pokrenuti postupak zaključivanja ugovora o readmisiji sa državama iz kojih su registrovani stranci, a sa kojima takvi sporazumi još uvijek nisu potpisani, kao npr. Alžir i Maroko.

MIGRANT CRISIS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA OUR EXPERIENCE FROM 2018

The migration processes that Bosnia and Herzegovina encountered in the beginning, that is, in 2018 (similar announcements about the massive influx of migrants for 2019) have placed important demands on a number of institutions at all levels of government, including the Ombudmen Institution of Bosnia and Herzegovina's.

On the other hand, at its 140th session, held on 26 April 2018, the Council of Ministers of Bosnia and Herzegovina considered the Information on Migration Issues and in this regard invited the Ombudsman Institution to urgently prepare and submit to the Council of Ministers a Special Report on the State of Migration in Bosnia and Herzegovina (hereinafter: the Special Report), proposing measures to be taken by the competent authorities and recommendations to the competent authorities of Bosnia and Herzegovina.

The Ombudsmens of Bosnia and Herzegovina, aware of the importance of the issue of migration in Bosnia and Herzegovina, at their 13th session held on 23 August 2018, adopted the Decision on the Special Report on the State of Migration in Bosnia and Herzegovina, and for the purpose of drawing up the Report they formed the special working group. It is precisely the experiences of Bosnia and Herzegovina with regard to the migrant crisis, and in particular our observations presented in the aforementioned Special Report, that will be discussed in this paper.

KEY WORDS: Bosnia and Herzegovina / migrants / asylum / human rights / citizens' security